85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА

Гл. ас. д-р Радка Ненова[1]

Резюме: *Основната цел на изследването е да се проследи еволюцията на теориите за агробизнеса. Отделено е внимание на концепцията за мрежовата верига за доставки. В резултат на проучването е достигнато до заключението, че агробизнесът е система от икономически и социални отношения, пораждащи взаимни вертикални връзки (вериги) и хоризонтални връзки (мрежи) между субектите в аграрната сфера.*

Ключови думи: *агробизнес, вертикални връзки (вериги), хоризонтални връзки (мрежи), мрежова верига за доставки*

JEL: Q13

NETCHAIN IN AGRIBUSINESS

Head Assist. Prof. Radka Nenova, PhD

Abstract: *The main goal of the study is to trace the evolution of agribusiness theories. Attention is paid to the concept of netchain. As a result of the study, it was concluded that agribusiness is a system of economic and social relations, giving rise to mutual vertical ties (chains) and horizontal ties (networks) between the subjects in the agricultural sphere.*

Key words*: agribusiness, vertical ties (chains), horizontal ties (networks), netchain*

JEL: Q13

1. Въведение

Преходът към устойчиво селско стопанство в България е свързан с постигане на секторна балансираност, подобряване на доходите на земеделските производители, функциониране на конкурентоспособно селско стопанство, предприемане на действия за опазване на околната среда и управление на рибарството и аквакултурите. Преодоляването на тези предизвикателства предполага участието на множество икономически и други субекти, които имат изградени връзки и взаимоотношения помежду си, т.е. е необходимо действията да не бъдат ограничавани само до селското стопанство, а надградени в посока към агробизнеса. Основната цел на изследването е да се проследи еволюцията на теориите за агробизнеса. За нейното постигане са поставени следните задачи: очертаване на икономическите теории за агробизнеса, извеждане на обобщено определение за понятието „агробизнес“, проучване на възможностите за прилагане на мрежовата верига за доставки в агробизнеса.

[1] r.nenova@uni-svishtov.bg, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

2. Икономически теории за агробизнеса

Еволюцията на теорията за агробизнеса (Дешковская, 2006) включва: теория за стоковата система, теория за организация на отрасловите пазари, институционална теория, теория за транзакционните разходи, теория за система от контракти, управление на веригите за доставка, мрежови анализ и мрежови доставки.

Пионери в изследването на агробизнеса са учени от Харвардската школа. Тези първи проучвания имат макроикономически характер и са основани на междуотрасловия модел на Леонтиев „разходи – производство“. Учените анализират структурата на селското стопанство на САЩ за периодите преди и след Втората световна война, в резултат на което установяват, че икономическата взаимозависимост между селското стопанство и другите неселскостопански сектори се е увеличила. Освен това агробизнесът се явява един от основните компоненти на националната икономика. Моделът представлява матрица, показваща доходите и разходите за всеки от включените отрасли. Този подход дава резултати, различни от резултатите при отчитане на брутната продукция и дохода, т.к. подчертава междусекторните връзки, които националните сметки изключват (считат се за междинни). Друго важно заключение е, че политиката, касаеща развитието на селското стопанство, трябва да се формира от представители на съответните сектори от агробизнеса, а не от правителството, което има ангажимент само по осигуряването на научната и развойна дейност. Образуването на системата на агробизнеса води до противоречия със съществуващото по това време антимонополно законодателство, във връзка с което е била предложена модификация и агробизнесът е поставен на съответната правно-икономическа основа.

Вторият етап от развитието на теорията за агробизнеса е свързан с описанието и идентификацията на координирането между организациите в рамките на индивидуалната стокова система. Това е първият микроикономически подход, приложен при анализа на агробизнеса. Разглеждането на аграрния бизнес като *стокова система (Commodity System Approach – CSA)* акцентира върху координирането и хармонизацията на вертикалните отрошения. Постигането на координация в системата води до намаляване на разходите за единица продукция, увеличаване на доходите за участниците, създава възможности за по-гъвкаво адаптиране към пазарното търсене и увеличено производство на продукция.

В теорията за стоковата система агробизнесът има следните характеристики:

- Агробизнесът се състои от три подсектора, два от които са свързани с функциите на търсене и предлагане за селското стопанство. Първият подсектор изпълнява функцията предлагане на ресурси за втория (селското стопанство), а третият (аграрният маркетинт) – функцията търсене на селскостопански суровини и продукция.

- Трите подсектора на агробизнеса имат тясна вертикална взаимосвързаност.
- Пазарната структура на първия и третия подсектор на агробизнеса, обслужващи селското стопанство, съответства като тип пазар на несъвършена конкуренция, докато условията в селскостопанския подсектор са по-близки до съвършената конкуренция.
- Селското стопанство расте в абсолютен размер, но делът му в националния доход бележи тенденция към намаляване. Същевременно подотраслите, стоящи по веригата преди и след селското стопанство, нарастват както в абсолютен, така и в относителен размер. Това вероятно се дължи на ниската добавена стойност от селското стопанство, която всъщност се изземва от другите подотрасли, особено от хранително-вкусовата промишленост.

Следващото звено от еволюцията на теорията за агробизнеса е *теорията за организация на отрасловите пазари (Industrial Organization – IO),* която възниква през 1970 г. Основната парадигма тук е „структура – поведение – резултат“, в чиято рамка функционирането на отраслите зависи от поведението на продавачите и купувачите, които от своя страна определят структурата на пазара. В рамките на тази теория също се обръща внимание на концепцията за вертикалната интеграция, но не като процес на обединение, а като определено състояние на организацията на фирмата в границите на маркетинговите канали. При анализа изследователите се насочват към използване на популярни показатели за концентрация (какъвто е показателят на Херфиндал), за да измерват хоризонталните отношения между фирмите.

Четвъртият етап от еволюцията на теорията за агробизнеса е пречупването ѝ през призмата на *институционалната теория*. Основното разбиране тук е, че институциите имат значение за икономическото развитие, т.к. оказват влияние върху производството и транзакционните разходи. При наличието на транзакционни разходи и ограничена информация за пазара, институциите са тези, които влияят върху ефективността и алокативното разпределение на ресурсите.

По-нататък еволюцията преминава през *теорията за транзакционните разходи*. Като основна причина за интеграцията се посочва съкращаването на транзакционните разходи, а не технологичните фактори. Този подход разглежда вертикалната координация от гледна точка на механизма за управление на транзакциите, който представлява набор от правила и институции за управление на икономическите отношения, произтичащи от договори за кооперииране. Едновременно с теорията за транзакционните разходи се развива и друг подход, свързан с договорите – агробизнесът като *система от контракти*. Това направление е свързано с проява на опортюнистично поведение от една от страните, което ѝ позволява да спечели при сключването на договора и същевременно да наруши интересите на другата страна.

Алтернативна, на горепосочените, теоретична парадигма е *управлението на веригата за доставки,* но трансформирана в по-цялостен подход към анализ на координацията. Основната единица на анализа е агро-хранителната верига, а не самостоятелна фирма или транзакция. В емпиричните изследвания се потвърждава, че съвременната конкуренция не е между компании, а между вериги за доставка. Изследването на веригите за доставка анализира последователните етапи на създаване на стойност и възможността за нейното определяне в съвкупност от фирми, които са във вертикална организация.

Либерализирането на пазарната политика, протичащите процеси на приватизация, глобализацията на агро-продоволствената система след 1990 г., адаптирането към информационните и комуникационни технологии и внедряването на биотехнологии ускоряват междуотрасловите, вътрешноотрасловите и фирмените структурни и организационни изменения. Следователно икономиката на транзакционните разходи не е с достатъчен обхват. Появяват се и други цели, свързани с качеството, безопасността, необходимостта от проследяване на процесите, развитие на селските общности, развитие на алтернативни агро-продоволствени системи, които са по-социално, по-екологично и по-поведенчески ориентирани. Във връзка с това теоретичният подход към агробизнеса се преориентира в т.нар. *мрежови анализ*. Като единица на анализа, за обосноваване на ефективността на икономическата организация, се използва понятието „мрежа“. Основната черта на мрежата е нейният социален характер, а заедно с това свързаността и взаимността в отношенията.

Към настоящия момент еволюцията на теорията за агробизнеса е на ниво обединяване на концепциите за управление на веригата за доставки и за мрежовия анализ, в резултат на което възниква направлението *мрежова верига за доставки*. Те представляват съвкупност от хоризонтални връзки между фирмите в определен отрасъл или група отрасли, които са последователно вертикално свързани на различни равнища (вж. фиг. 1.). За илюстрация може да се приведе следният пример: необходимо е да се оцени не само как доставчиците на ресурси осигуряват снабдяването на селскостопанските производители, но и това как взаимодействат по между си в процеса на обмен на информация.

Двете концепции (управление на веригата за доставки и мрежовия анализ) могат да бъдат успешно комбинирани чрез идентифициране на ключова променлива, която обяснява защо тези подходи подчертават различни аспекти на междуорганизационните взаимоотношения. Такава променлива е естеството на взаимозависимостта между две фирми или агенти, т.к. транзакциите, направени във верига (вертикални връзки) или в мрежа (хоризонтални връзки), се различават по вида на взаимозависимостта, която генерират.

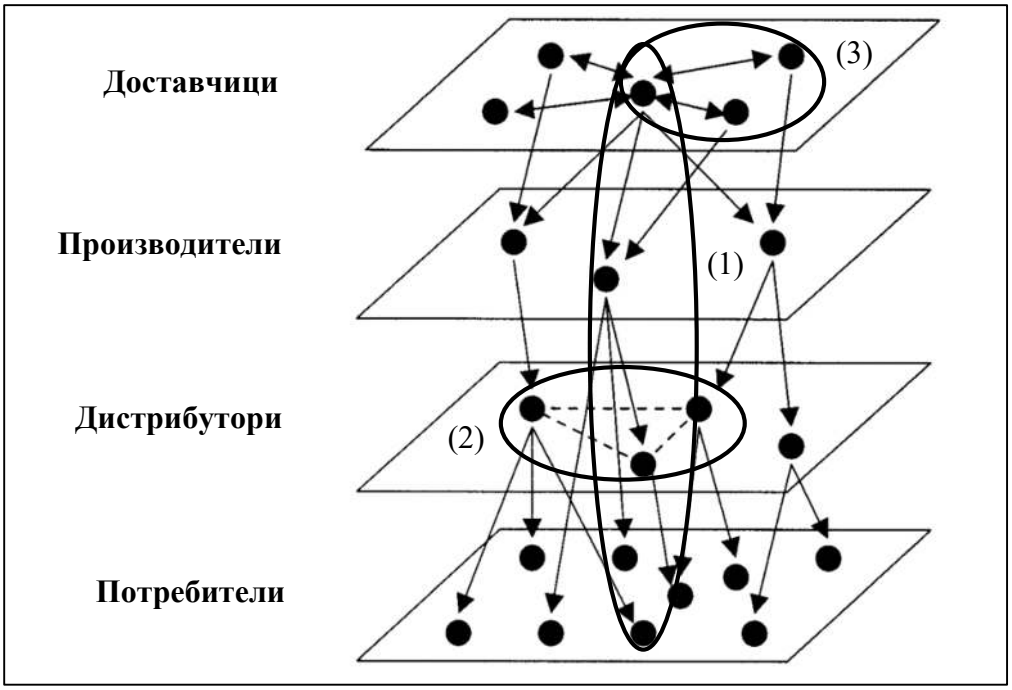

Фигура 1. Схематично представяне на мрежова верига за доставки
Източник: Lindgreen, Adam. (2001). In search of relationship quality, customer retention and shareholder value: Findings from an exploratory, qualitative multiple case study. Journal on Chain and Network Science. 1. 49-63. 10.3920/JCNS2001.x005.

Източниците на създаване на стойност и механизмът на координация при мрежовата верига за доставки съответстват на различни типове взаимозависимост: тип пул; последователен тип и взаимен тип. При пула по-скоро следва да се говори за независимост, т.к. връзката между агентите е спорадична и непряка. Вторият тип взаимоотношения се характеризира с последователно структурирани задачи, при които действията на една фирма или агент следват извършените от друга компания действия. Взаимната взаимозависимост представлява най-сложният тип взаимоотношения. Характеризира се с едновременни, продължаващи взаимоотношения между участниците, където приносът на всеки агент зависи от приноса на другите, и обратно. Следователно агентите са взаимозависими от избора и действията, направени от другия. В резултат на това може да се очаква проява на повтарящи се и трайни взаимоотношения между агентите, което предполага установяването на силни социални връзки и солидни мрежи.

От проследената еволюция на разбиранията за понятието „агробизнес“ може да се синтезира следното обобщено определение: **агробизнесът е система от икономически и социални отношения, пораждащи взаимни вертикални връзки (вериги) и хоризонтални връзки (мрежи) между субектите в аграрната сфера по повод на снабдяването с ресурси, производството на селскостопанска продукция, нейната преработка, транспортиране и продажба, с цел получаване на икономическа изгода.**

3. Мрежова верига за доставки в земеделската практика

Мрежовата верига за доставки се характеризира чрез три типа връзки: обединяващи, последователни и реципрочни (Giagnocavo, et al., 2017, pp. 119-121). Различните нива на веригата за доставки представляват етапите, а отделните видове взаимоотношения илюстрират как икономическите агенти (кооперации, компании за опаковане, сертифициращи органи, търговци на дребно) са взаимосвързани. *Последователна връзка* съществува между производителите, фирмите за сортиране и опаковане, превозвача и търговците на дребно (отбелязана е с елипса (1) на фиг. 1.). *Обединяваща връзка* е на лице, когато даден превозвач получава поръчка за транспорт и организира оптимален маршрут (отбелязана е с елипса (2) на фиг. 1.). *Реципрочни отношения* се създават между доставчици, които имат договореност за подкрепа, в случай, че не могат да задоволят дадено търсене на ресурси (отбелязана е с елипса (3) на фиг. 1.). Авторите посочват, че кооперациите са подходяща форма за осъществяване на подобен вид доставки.

Други автори (Lazzarini, Chaddad, & Cook, 2001) посочват, че в основата на създаването на мрежи за обмен на знания между стратегически алианси, различни обединяващи платформи и съвместни предприятия, стои пазарната конкуренция. По този начин се постига целта за подобряване на конкурентната позиция на партньорите. Пазарните стимули влияят върху формирането на взаимоотношения, когато съществуват възможности за намаляване на производствените разходи, повишаване на качеството на продуктите или насърчаване на иновации.

Според Тодорова (Тодорова, 2019, стр. 180) взаимни връзки могат да съществуват по веригата: земеделски производители и предприемачи, ангажирани с отглеждането на лозови насаждения, производители на вино и развитието на винен туризъм.

При отчитане тенденциите в броя на земеделските стопанства, използваната от тях земеделска площ (ИЗП) и юридическия им статут (вж. фиг. 2. и табл. 1.), съгласно официалните статистически данни, могат да се направят няколко извода.

✓ През последните 10 години, броят на земеделските стопанства има тенденция към постоянно намаляване.

✓ За същия период, ИЗП от стопанствата, се увеличава.

✓ От горните две констатации произтича извода, че средната ИЗП на стопанство се е увеличила.

✓ При поглед на юридическия статут на стопанствата се забелязва, че единствено при групата на търговските дружества броят се увеличава.

Тези изводи са потвърдени и в други проведени проучвания (ИАИ, 2020, стр. 27-29) по темата.

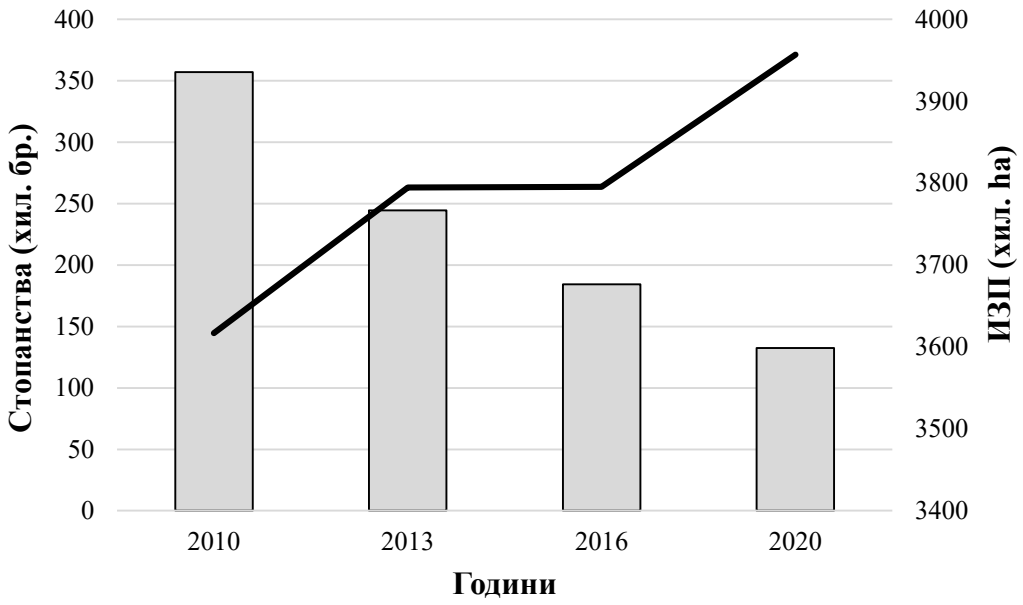

Фигура 2. Земеделски стопанства в България и ИЗП
Източник: МЗХГ (2018), Изследване на структурата на земеделските стопанства през 2016 година. https://www.mzh.government.bg/bg/statistika-i-analizi/izsledvane-strukturata-zemedelskite-stopanstva/danni/ и МЗХГ (2021), Преброяване на земеделските стопанства през 2020 година – предварителни резултати. https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2021/05/05/census2020_publicationpreliminarydata.pdf

Таблица 1. Земеделски стопанства в България по юридически статут

Юридически статут	**Стопанства по години (бр.)**		
	2010	**2013**	**2016**
Физически лица	350 041	237 317	175 209
Еднолични търговци	2 134	1 871	1 892
Кооперации	941	811	767
Търговски дружества	3 639	4 323	6 322
Сдружения и други	319	272	258

Източник: МЗХГ (2018), Изследване на структурата на земеделските стопанства през 2016 година. https://www.mzh.government.bg/bg/statistika-i-analizi/izsledvane-strukturata-zemedelskite-stopanstva/danni/

4. Заключение

Фактът, че в България намалява броя на земеделските стопанства с юридически статут на кооперации и сдружения, свидетелства че традиционните форми на функциониране на тези субекти са неподходящи за настоящото икономическо развитие. Това от своя страна може да се разглежда като предпоставка за прилагане на мрежова верига за доставки при тези субекти в агробизнеса.

Използвани източници

Дешковская, Н. (2006). Эволюция теории агробизнеса. *Вестн. Том. гос. ун-та., №292-II*. Получено 11 ноември 2020 г., из https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-teorii-agrobiznesa

ИАИ. (2020). *Анализ на състоянието на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост. SWOT анализ.* София: Селскостопанска академия.

МЗХГ. (2018). Изследване на структурата на земеделските стопанства през 2016 година. Изтеглено на 4 Септември 2021 г. от https://www.mzh.government.bg/bg/statistika-i-analizi/izsledvane-strukturata-zemedelskite-stopanstva/danni/

МЗХГ. (2021). Преброяване на земеделските стопанства през 2020 година – предварителни резултати. Изтеглено на 4 Септември 2021 г. от https://www.mzh.government.bg/media/filer_public/2021/05/05/census2020_publicationpreliminarydata.pdf

Тодорова, Л. (2019). Релация между лозовите насаждения, винопроизводството и винения туризъм. *Международна научно-практическа конференция „Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство*“. Свищов: Акад. изд. „Д.А. Ценов“.

Giagnocavo, C., Bienvenido, F., Ming, L., Yurong, Z., Sanchez-Molina, J. A., & Xinting, Y. (2017). Agricultural cooperatives and the role of organisational models in new intelligent traceability systems and big data analysis. *Int J Agric & Biol Eng, 10*(5).

Lazzarini, S., Chaddad, F., & Cook, M. (2001). Integrating supply chain and network analyses: The study of netchains. *Journal on Chain and Network Science, 1*(1).

Lindgreen, A. (2001). In search of relationship quality, customer retention and shareholder value: Findings from an exploratory, qualitative multiple case study. *Journal on Chain and Network Science* (1), 49-63. doi:10.3920/JCNS2001.x005.